

Альона Волощук
магістрантка 1 курсу соціально-психологічного факультету
ЖДУ ім. Івана Франка
(науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри спеціальних історичних
дисциплін та правознавства **Рудницька О. П.**)

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО СОЦІАЛЬНІ ВІДПУСТКИ

У сучасній Україні відбуваються складні процеси реформування правової системи. Важливою їх частиною мають стати зміни, що відбуваються в трудовому праві: прийняття нового Трудового кодексу України має сприяти захисту прав людини в сфері праці, його норми повинні відповідати реаліям сучасного життя та враховувати загальноєвропейські тенденції щодо гармонізації трудових правовідносин. Зокрема, досить актуальним є вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання соціальних відпусток, адже інтегруючих у ЄС, ми маємо ознайомитися, дослідити та перейняти найкращий досвід у правовому регулюванні.

Ці питання знайшли своє відображення у працях українських вчених: Н.Б. Болотіної, В.С. Венедіктова, В.М. Венедіктової, Л.П. Гаращенко, С.В. Дріжчаної, В.В. Жернакова, І.В. Зуба, О.І. Процевського, В.Г. Ротаня, О.П. Рудницької, В.С. Стичинського, Г.І. Чанишевої та ін.

Мета і завдання дослідження полягають у вивченні норм європейського законодавства соціальних відпусток та можливості прийняття їх в Україні.

Законодавство Європейського Союзу закріплює гарантії працівникам із сімейними обов'язками, зокрема, захист материнства та дитинства. Метою соціальної політики як окремої держави-члена ЄС, так і Європейської спільноти в цілому, зокрема, й нашої держави є створення умов для можливості поєднання роботи та народження і виховання дитини. Законодавство ЄС спрямоване на підтримку осіб, які мають дітей [1].

Соціальні відпустки в Україні регулюються Законом України «Про відпустки» та Кодексом законів про працю України (далі – КЗпП). В КЗпП визначені такі види соціальних відпусток:

- відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;
- відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- відпустка у зв'язку з усиновленням дитини;
- додаткова відпустка працівникам, які мають дітей [2].

Важливе місце в системі соціальних відпусток належить відпусткам у зв'язку з вагітністю та пологами і відпустка для догляду за дитиною. Саме тому доцільно розглянути особливості реалізації цього права в різних країнах світу.

Проаналізувавши зарубіжний досвід правового регулювання соціальних відпусток можна визначити такі їх види:

- відпустка, яка пов'язана з народженням дитини, як материнська відпустка (оплачувана відпустка для матері в передпологовий період та після народження дитини), батьківська (відпустка, що надається батьку в зв'язку з народженням дитини);
- відпустка для батьків (гендерно-нейтральна відпустка, якою може скористатись будь-хто з батьків) [3].

Наведемо приклади правового регулювання європейських країн. У Великобританії жінка може «провести» вдома мінімум 2 тижні, і раніше цього терміну повернутися на роботу вона не може. Найчастіше відпустка по догляду за дитиною триває рік. Також Британія прикметна тим, що обоє батьків можуть піти у «декретну відпустку» зі збереження робочого місця. Але ця ініціатива не дуже популярна серед британців, адже виплати на дитину не прив'язані до зарплати і вони, як правило, менші [4].

Найбільші обов'язкові відпустки по догляду у Швеції – півтора року, Болгарії – рік і 2 місяці, Норвегії, Албанії, Боснії і Герцеговині – 1 рік. Найбільшою в Європі відпусткою у Сан-Марино – 1 рік і 9 місяців.

У країнах ЄС тривалість відпусток у зв'язку з вагітністю й пологами та по догляду за дитиною становить у середньому 44 тижні. Середня тривалість

оплачуваної відпустки – 36 тижнів, що зазвичай охоплює відпустку у зв'язку з вагітністю та пологами та відпустку по догляду за дитиною.

Сім країн дають оплачувану відпустку для батька дитини: Австрія – 6 місяців; Бельгія – 3 дні; Данія – 10 днів; Іспанія – 2 дні; Франція – 3 дні; Фінляндія – 1 тиждень [4].

У обов'язкових відпустках по догляду, особливо на довгий період, а також у «декретах» для батька можна побачити деякий примус у країнах Північної Європи – Фінляндії, Швеції, Норвегії, Данії, Ісландії, данський соціолог Геста Еспінг-Андерсен називає такий «примус», навпаки, демократичним.

У типології європейських систем сімейної політики, яку розробив Еспінг-Андерсен, крім демократичної, є ще корпоративістська і ліберальна. Корпоративістська полягає в тому, що суспільство сприймається як кооператив, куди кожен входить зі своєю часткою. І, умовно, що більша частка, то більше бонусів надалі можна отримати. Ліберальна ж, навпаки, передбачає підтримку лише для найнужденніших. Та в кожному разі їх основна мета не підвищувати народжуваність, а те, щоб діти не жили в бідності і мали приблизно рівні шансів дитинстві [4].

Корпоративістська система притаманна Німеччині і Франції, але вона по-різному там влаштована, тому у Франції вищий показник народжуваності, ніж у Німеччині. Спочатку відбувається розподіл благ між членами суспільства, які працюють, а потім поступово поширюються на все суспільство з підвищенням його добробуту.

Ліберальна система притаманна Великій Британії, США, Нідерландам, передбачає дуже дорогі дитячі саки. Якщо ви багаті, ви самі вирішуєте питання за допомогою грошей, а допомога йде тільки бідним. У цьому є свої мінуси, адже є навіть покоління людей, які звикли все жити на допомогу держави. Таким чином, відбувається деградація [4].

Також пропонуємо більш детально розібрати кількість днів соціальних відпусток та можливості їх оплати у європейських країнах:

– У Великій Британії можна піти у відпустку на 2 тижні після народження дитини, а далі батькам можна взяти відпустку до 50 тижнів для догляду за дитиною, з якої 37 тижнів оплачуваних, а далі здійснюється фіксована оплата [5, с. 198]

– У Франції – 16 тижнів, якщо народжує першу дитину, надалі, з народженням дітей відпустка збільшується. Якщо жінка не використовує весь термін відпустки, вона може взяти компенсацію. За першою дитиною відпустка складає 6 місяців, а для другої до 3-х років [6].

– У країнах Скандинавії батьківська відпустка складає 480 днів, з яких 390 днів оплачується на рівні 80-90% від зарплатної плати, наступні 90 – більш низький рівень оплати [5, с. 198].

Отже, правове регулювання соціальних відпусток за європейським законодавством, зокрема, тих, що пов'язані з вагітністю та пологами, доглядом за дитиною знаходяться на різних рівнях. Середня тривалість відпустки у зв'язку з пологами та вагітністю становить 16-17 тижнів. Що стосується практики реалізації права на відпустку для догляду за дитину, то її строк не перевищує 1,5 роки, за виключення деяких країн. Різняться також система оплати зазначених відпусток.

Проаналізувавши європейський досвід, можна зробити висновки, що законодавство європейських країн неповно захищає інтереси працівників з їх сімейними обов'язками. Потрібно використати тільки позитивний досвід у європейському законодавстві соціальних відпусток, проте потрібно враховувати і гірші сторони такого регулювання при застосуванні під час реформування українського законодавства.

Список використаних джерел:

1. Рудницька О.П. Правове регулювання соціальних відпусток: зарубіжний досвід / О.П. Рудницька // Юридичний електронний журнал: Збірник наукових праць. – 6-й вип. – Запоріжжя: Вид-во ЗНУ, 2018. – С. 154-158
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Відпустки, пов'язані з народженням дитини у країнах Європи: материнська та батьківські відпустки [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://demostudy.blogspot.com/2012/05/blogpost_23.html

4. Де найкраще народжувати? Відпустка у зв'язку з вагітністю, пологами та доглядом за дитиною в різних країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/mater-batkiv/de-naykrasche-narodzhuвати-vidпустка-u-zv-yazku-z-vagitnistyu-pologami-ta-doglyadom-za-ditinoyu-v-riznih-krainah-svitu-134574.html>
5. Дмитрієва К. І. *Правове регулювання часу відпочинку за законодавством країн із розвинутою економікою* / К. І. Дмитрієва // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 195–199
6. Соціальна політика Франції з питань вагітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irf.ua/knowledgebase/news/sotsialna_politika_frantsii_z_pitan_vagitnosti